Työ ja turva -osasto/SS/ea 18.5.2021

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta
TuV@eduskunta.fi

VNS 1/ 2021 vp

Lausunto koulutuspoliittisesta selonteosta

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry pitää koulutuspoliittisen selonteon tekemistä tarpeellisena. Koulutus, osaaminen ja siihen kytkeytyvät asiat vaativat yli hallituskausien menevää strategiatyötä, joka edesauttaa vaativien uudistusten suunnittelua ja läpivientiä.

Selonteossa huomioidaan koulutuksellinen tasa-arvo hyvin useissa kohdissa. Sen sijaan sukupuolten välisestä tasa-arvosta koulutuksessa on vain muutama maininta. Suomessa on sukupuolen mukaan hyvin eriytyneet työmarkkinat ja koulutusjärjestelmä omalta osaltaan ylläpitää rakenteita. Poikien ja tyttöjen väliset oppimiserot ja eriytyneet koulutusvalinnat on syytä huomioida selonteossa ja etsiä toimenpiteitä, joilla eroja voidaan vähentää.

Digitalisaatiota on käsitelty eri kohdissa selontekoa ja myös tilannekuvassa ja keskeisissä muutostekijöissä. Koulutuksen digitalisaation kehittäminen läpäisee kaikki koulutusasteet ja -muodot. Digitalisaatiota koskevat toimenpiteet olisi ollut hyvä koota omaksi kokonaisuudeksi.

Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

SAK pitää linjauksia hyvinä. Varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostaminen on tärkeää, samoin erilaisten perhetaustojen huomioiminen. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus muodostavat jatkumon, jota hyvin käsitellään kokonaisuutena. Oikeus oppia-kokonaisuus vastaa hyvin esiin nostettuihin haasteisiin.

Toinen aste

SAK pitää tärkeänä, että toista astetta käsitellään ja kehitetään kokonaisuutena. Ammatillisen koulutuksen ja lukioiden yhteistyötä pitää lisätä ja se on hyvin kuvattu selonteossa. Yhteiset ylläpitäjät ovat usein toimiva vaihtoehto, mutta myös muunlaista yhteistyötä pitää kehittää, esimerkiksi opetustilojen ja henkilöstön yhteiskäyttöä lisäämällä. Alueellinen saavutettavuus pitää hoitaa ennen kaikkea etäyhteyksiä ja digitaalisia osaamisalustoja kehittämällä.

Selonteossa on hyvin kiinnitetty huomiota tosiallisiin mahdollisuuksiin jatkaa korkeakouluihin ammatillisen koulutuksen jälkeen. Se ei ole ristiriidassa ammatillisen koulutuksen perustehtävän kanssa, joka on kouluttaa ammattilaisia työelämään. Yhteisten tutkintojen osien lisäämisessä pitää huomioida, ettei ammatillinen osaaminen kärsi tai ettei

tutkinnoista tulee liian laajoja ja raskaita. SAK painottaa, että yhteistyötä lukioiden kanssa pitää lisätä. Ammatillisessa koulutuksessa olevalla pitää olla tosiasialliset mahdollisuudet opiskella joustavasti lukion kursseja, jotka antavat valmiuksia korkeakouluopintoihin. Läheskään aina ei ole tarkoituksenmukaista suorittaa kaksoistutkintoa, vaan tarvittavat lukio-opinnot. Myös lukiolaisten jatko-opinto- ja työelämävalmiuksia edistävät ammatillisen koulutuksen kokoisuudet.

Nuorten työelämässä tapahtuvaan oppimisen edistämiseen selonteko ei esitä konkreettisia toimenpiteitä. Työpaikalla tapahtuva oppiminen vaatii kehittämistä, jotta mahdollisimman moni nuori pystyy kehittämään osaamista aidoissa työelämätilanteissa. Työpaikalla annettava tuki työpaikkaohjaajien ja opettajien toimesta on ensiarvoisen tärkeää ja ohjaamisen toimintamalleja pitää kehittää. Työelämäjaksot lisäävät parhaiten kiinnittymistä työelämään ja työllisyyttä.

Korkeakoulut

Korkeakouluopinnot ovat tärkeä työikäisen väestön osaamisen kehittämisen muoto. Tekstissä mainitaan avoimen väylän kehittäminen, mutta sitä ei ole nostettu toimenpiteisiin. Avoimen väylän kehittäminen koko väestöä hyödyttäväksi tavaksi saavuttaa korkeakouluopinnot on konkreettinen toimi, jota pitää edistää. Avoin väylä on monille nuorille ja aikuisille luonteva väylä korkeakouluopintoihin ja mahdollisesti myös kokonaiseen tutkintoon.

Selonteon toimenpiteissä on huomioitu hyvin yhdenvertaisuuden parantaminen, joka on tärkeä kehityskohde. Korkeakoulutuksen saavutettavuudessa on selkeitä puutteita, joihin pitää kehittää ratkaisuja. SAK kannattaa tavoitteita koulutustason nostosta ja digitalisaation luomien mahdollisuuksien hyödyntämisestä.

Tiede ja tutkittu tieto

SAK pitää esitettyjä tavoitteita hyvinä, joskin varsin yleisinä. Julkisen tutkimusrahoituksen lisäksi yksityisen sektorin panostuksia pitää lisätä. Tiede ja koulutus ovat vahvasti riippuvaisia toisistaan ja niitä pitää tarkastella ja kehittää kokonaisuutena.

Vapaa sivistystyö

Vapaan sivistystyön koulutuskenttä on laaja ja se toimii yhteistyössä niin perusopetuksen, yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen sekä korkeakoulutuksen kanssa. Tästä näkökulmasta vapaan sivistystyön rooli tarkastelussa on ohut. Vapaa sivistystyö tarjoaa runsaasti myös työelämää tukevaa koulutusta, joka jää selonteossa piiloon. Vapaan sivistystyön roolia maahanmuuttajien kieli- ja kotouttamiskoulutuksissa käsitellään ansiokkaasti. Yhteistyön kehittäminen muiden koulutusten järjestäjien ja työelämän toimijoiden kanssa nostetaan yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi. Vapaan sivistystyön koulutuksen vahvuuksia ovat alueellinen kattavuus, koulutusten joustavuus ja matala kynnys osallistua. Näiden ominaisuuksien vahvistaminen edelleen on tärkeää.

Työ ja turva -osasto/SS/ea 18.5.2021

Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

Osaamisen kehittäminen on entistä tärkeämpää rakennemuutostilanteissa ja vihreän siirtymän edistämisessä. Jatkuvan oppimisen parlamentaarinen uudistustyö on ollut erittäin tarpeellista ja selontekoon on nostettu keskeiset kehittämistoimenpiteet. SAK pitää tärkeänä, että myös muut kuin selonteossa mainitut toimenpiteet toteutetaan mahdollisimman pian. Työikäisen väestön mahdollisuudet kehittää osaamista on avainasemassa tulevaisuudessa. Erityisesti koulutuksessa aliedustetut ryhmät pitää nostaa keskiöön.

SAK pitää erittäin tärkeänä, että työttömien mahdollisuuksia opiskella työttömyysetuudella edistetään. Pohjoismaisen työvoimapalveluiden mallin rakentamisessa tämä pitää huomioida.

Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

SAK pitää tavoitteita kannatettavina. Yhdenvertaisuus on huomioitu laajasti ja selonteossa on nostettu useassa kohdassa hyvin esille kotoutumisen tärkeys kaikilla koulutusasteilla. Isot uudistukset kuten oppivelvollisuuden laajentaminen ja jatkuvan oppimisen uudistus, tukevat hyvin myös maahanmuuttajataustaisten osaamisen kehittämistä. Varhaiskasvatuksen yhteydessä pitää tukitoimia suunnata myös perheille, jotta osallistumisaste nousisi.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Lisätiedot Johtaja Saana Siekkinen, saana.siekkinen@sak.fi